

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

MARTS 2023

LATVIJĀ:

- Starptautiskās sieviešu dienas kontekstā 8. martā arī Latvijā norisinājās dažādas akcijas un pasākumi. Tā, piemēram, biedība "Centrs "MARTA" rīkoja piekto Sieviešu solidaritātes gājieni pret vardarbību. Šī gada gājiena tēma bija vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē izskaušana.
- No 2022. gada jūnija līdz 2023. gada februārim Labklājības ministrijas uzdevumā tika īstenots pētījums par horizontālā principa "Vienlīdzīgas iespējas" īstenošanas ietekmi uz dzimumu līdztiesības veicināšanu, cilvēku ar invaliditāti tiesību ievērošanu un iekļaušanu, diskriminācijas novēršanu 2014.-2020. gada ES fondu plānošanas periodā.
- Portālā "Manabalss.lv" martā tika sākota parakstu vākšana par bezmaksas higiēnas precēm meitenēm un sievietēm izglītības iestādēs. Iniciatīvas autori - Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls uzsver, ka visām meitenēm ir jādod iespēja, neatkarīgi no viņu ģimeņu materiālā stāvokļa, kvalitatīvi piedalīties izglītības procesā.
- Kā liecina statistikas dati un ekspertu pētījumi - Latvijas darba tirgū sieviešu stāvoklis neuzlabojas. Joprojām pastāv liela atšķirība starp sieviešu un vīriešu atalgojumu, kā arī sabiedrībā joprojām cieši iesakņojušies stereotipi par "sieviešu" un "vīriešu" profesijām.
- Latvijā nesēn tapis pētījums par sieviešu attieksmēm par nesēnajām krīzēm - karu un pandēmiju. Pētījuma pamatā ir septiņas diskusijas ar Latvijas sievietēm no dažādiem reģioniem un ar dažādām dzīves situācijām. Pētījumu veikuši Latvijas Universitātes pētnieki Veronika un Elgars Felči.

- Norisinās projekts "Viņa pārveido pasauli", kas ir Latvijas pirmais apjomīgais sadarbības projekts ar Āfrikas valstīm. Šobrīd 73 jaunas sievietes Namībijā un Zambijā apgūst uzņēmējdarbības apmācības Latvijas pasniedzēju vadībā.
- Aicinām noklausīties Latvijas Radio 3 raidījumu "Kāpēc dizains?", kurā Maija Krastiņa stāsta par dzimuma aspekta integrēšanu dizaina jautājumos un dzimumu līdztiesības aspektiem šajā jomā.
- Latvijas Radio 1 raidījumā "Kā labāk dzīvot?" norisinājās diskusija par dzimumu līdztiesības nozīmi sabiedrībā, apskatot tādus jautājumus kā darba samaksas atšķirība starp vīriešiem un sievietēm, kā arī sieviešu iesaiste vadības līmenī.
- 27. aprīlī ir iespēja piedalīties vebinārā par pētījumiem, kas saistīti ar bērnu un jauniešu pieredzēm pandēmijas ierobežojumu kontekstā. Šajā vebinārā tiks arī apskatīts jautājums par jaunu vīriešu mentālo veselību Ziemeļvalstu reģionā un kā maskulinitātes normas un pandēmija ir ietekmējusi jauniešu labklājību. Reģistrēties vebināram ir iespējams šeit.
- Bauskas muzeja telpās līdz 9. aprīlim ir redzama mākslinieces Rasas Jansones jaunākā vizuālā eseja "Izlīguma izstāde". Tā pievēršas sieviešu lomas pārskatīšanai mūsdienu sabiedrībā.

E I R O P Ā :

- Arī Eiropā plaši tika atzīmēta Starptautiskā sieviešu diena - vairākās Eiropas pilsētās 8. martā notika demonstrācijas. Sieviešu dienu īpaši atzīmēja arī Eiropas Parlaments, organizējot plenārsēdi, kur Parlamenta deputātus uzrunāja Nobela prēmijas laureāte Širīna Ebadi un Eiropas Kosmosa aģentūras kosmonaute, Itālijas Gaisa spēku kapteine Samanta Kristoforeti. Ar uzrunu plenārsēdē uzstājās arī Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena, uzsverot to, ka joprojām nepieciešams ieguldīt līdztiesības veicināšanā un sieviešu aizsardzībā no vardarbības.

- 8. martā Eiropas Komisija nāca klajā ar kampanju, lai veicinātu izpratni par dzimumu stereotipu lomu sabiedrībā, pievēršot uzmanību tādām tēmām kā profesijas izvēle, darba un privātās dzīves līdzsvars un lēmumu pieņemšana.
- Eiropas Parlaments 30. martā ar 427 balsīm "par" pieņēma Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu par to, lai ar darba sasmaksas pārredzamības un izpildes mehānismu stiprinātu to, kā piemērots princips par vienādu darba samaksu vīriešiem un sievietēm par vienādu vai vienādi vērtīgu darbu. Ar jaunajiem noteikumiem ES uzņēmumiem būs pienākums atklāt informāciju par darba samaksu vīriešiem un sievietēm, ļaujot skaidrāk apzināt atšķirības vīriešu un sieviešu darba samaksā. Tāpat saskaņā ar jaunajiem noteikumiem atalgojuma noteikšanā turpmāk būs jāievēro dzimumneitrāli kritēriji un jāizmanto dzimumneitrālas darba novērtēšanas un klasifikācijas sistēmas. Saskaņotais direktīvas teksts vēl oficiāli jāapstiprina Eiropas Savienības Padomei. Pēc tam tas tiks publicēts ES Oficiālajā Vēstnesī un stāsies spēkā 20 dienas pēc publicēšanas.
- Kā katru gadu, arī šogad marta sākumā Eiropas Komisija ir publicējusi ikgadējo ziņojumu par dzimumu līdztiesības situāciju Eiropas Savienībā, pievēršot uzmanību šādiem aspektiem: vardarbība un ar dzimumu saistīti stereotipi, dzimumu līdztiesība ekonomikā, dzimumu līdztiesības principa ievērošana varas pozīcijās, dzimumu aspekta integrēšana politikās un budžeta procesos, kā arī dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšana pasaulē.
- Īrijas valdība apstiprinājusi, ka šogad tiks rīkots referendums par dzimumu līdztiesību saistībā ar labojumiem Īrijas konstitūcijā, kas uzsver sievietes lomu mājas dzīvē.
- Nākamajā Igaunijas parlamenta sasaukumā ir ievēlētas 30 sievietes, kas ir lielākais sieviešu skaits, kāds ir jebkad bijis ievēlēts Rīgikogu. Pirms četriem gadiem ievēlētajā Igaunijas parlamenta sasaukumā bija ievēlētas 28 sievietes.
- Spānijas tiesa likusi vīrietim samaksāt bijušajai sievai par 25 gadiem, kurus sieviete pavadīja, rūpējoties par ģimeni un māju, kas uzskatāma kā kompensācija par neapmaksātu aprūpes darbu. Kopējā summa sasniedz aptuveni 200 000 eiro un balstās uz minimālās algas apmēru dažādos laulības perioda gados.

P A S A U L Ē :

- Šī gada Starptautiskās sieviešu dienas tēmu ANO veltīja sieviešu un meiteņu iespēju veicināšanai inovāciju un digitālo tehnoloģiju jomā, norādot uz joprojām pastāvošo plaisu starp dzimumiem šajā jomā. Arī šogad dažādās valstīs tika rīkoti pasākumi un akcijas, lai pievērstu uzmanību vardarbības pret sievietēm problēmai un sieviešu iespēju veicināšanai.
- Kā katru gadu - arī šogad marta sākumā, no 6. līdz 17. martam, Ņujorkā norisinājās ANO Sieviešu statusa komisijas 67. sesija. Šī gada sesija fokusējās uz sieviešu un meiteņu iespējām un lomu digitālo tehnoloģiju kontekstā. Sesijas ietvaros tika rīkoti arī dažādi blakus pasākumi. Latvija sadarbībā ar Ziemeļvalstu Ministru padomi rīkoja blakus pasākumu par ar dzimumu saistītas vardarbības izskaušanu un kibervardarbību. Savukārt biedrība "Centrs MARTA" organizēja blakus pasākumu, kas pievērsās sieviešu aktīvismam un tiesību aizsardzībai.
- ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas institūcija ir publicējusi ziņojumu un datu apkopojumu par sievietēm varas pozīcijās. Kopumā arvien vairāk sieviešu iesaistās politikā un lēmumu pieņemšanas procesos, vienlaikus joprojām nav nodrošināta dzimumu paritāte varas pozīcijās, kā arī pastāv reģionālas plaisas globālā līmenī.
- Ekonomikas sadarbības un attīstības organizācija (OECD) ir publicējusi ieskatu dzimumu līdztiesības principa integrēšanai politikas veidošanas procesos, pievērsot īpašu uzmanību dzimumu līdztiesības principa integrēšanai budžeta plānošanā, kā arī dzimumu līdztiesības ietekmes novērtēšanai.
- Aicinām iepazīties ar OECD jaunākajiem rakstiem par agrīnās pirmskolas izglītības un aprūpes nozīmību ģimenes politikas un dzimumu līdztiesības kontekstā, kā arī ar rakstu par iedzīvotāju ienākuma nodokļa ietekmi uz sieviešu līdzdalību darba tirgū. Papildus OECD Starptautiskās sieviešu dienas kontekstā ir publicējusi statistikas analīzi par to, kādēļ sievietes mazāk nekā vīrieši izvēlas karjeru IKT jomā.

- Pasaules banka ir publicējusi 9. ikgadējo ziņojumu "Sievietes, business un likums", kas pievēršas dzimumu līdztiesības situācijai 190 pasaules valstīs, fokusējoties uz 8 indikatoriem: mobilitāte, darbavieta, darba samaksa, laulības, ģimenes politika, uzņēmējdarbības iespējas, pieejamie līdzekļi un pensijas.
- Aicinām iepazīties ar Pasaules bankas pētījumu par sievietēm, kas izvēlas veidot uzņēmējdarbību sektoros, kuros parasti dominē vīrieši uzņēmēji.